

Et iga hetk võib juhtuda, et lahkun siit.“

tõusnud kaasaegse muusika esitamiseks, aga paljudesse pearollidesse peame kutsuma lauljaid välismaalt. Samas muidugi **Mirjam Mesak, Ain Anger** või **Lauri Vasar** teevad ilma piiri taga suurtel lavadel. Selline on praegune rahvusvaheline ooperielu.

Millise päeva selles majas tahaksite igaveseks unustada?

Etendusel võib mida iganes juhtuda. Mäletan, 1977. aastal tõin Estonias välja **Dmitri Šostakoviči** ooperi „Katerina Izmailova“, milles tegi kaasa ka Hendrik Krumm. Kes ükskord, soovides enne etendust proovida dekoratsioonide tugevust, läks teisele korruusele Katerina Izmailova magamistuppa. Ta jõudis vist vaid korra poodiumil hüpata, kui selle tala puruks läks, Krumm alla kukkus ja ribi murdis. Istusin loozis, kuhu tuli inspitsient ja küsis, et mis teha. Sest Krummi dubleerinud **Kalju Karaskit** kätte ei saadud. Nii pidingi minema publiku ette, et juhtus selline asi ja piletiraha antakse tagasi.

Üks teine juhtum, kus tegelikult jumala sõrm meid hoidis, sündis ühe **Modest Musorgski** „Boriss Godunovi“ etenduse ajal. Godunovil oli suur tsaarisau terava metallotsaga. Tahtsin, et tsaar ühes stseenis, ähvardades vürst **Vassili Šuiskit**, lööb saua Šuiskile jalge ette põrandasse. Aga sellel etendusel laulis **Boriss Godunovi** osa külalisena Moskva Suure Teatri solist **Jevgeni Nesterenko**, keda omakorda tuli Moskvast vaatama **Lenini** preemia komisjon. Laval on omad reeglid. Sau tuli püsti põrandasse lüüa. Aga eks Nesterenko oli komisjoni pärast natuke leilis ja löi kuidagi libamisi. Nii et sau, muutes ühest põrandast väljaturritavast naelast suunda, libises otse orkestriauku.

Mida ma võisin sel murdosa sekundil tunda ja mõelda! Et sau tabab mõnda orkestranti pähe. Aga sau, ma ei tea mis õnneaga, ei tabanud ühtegi pillimeest ega pilli. Siis mõtlesin küll, millisesse kirikusse küünlad viin.

Lavastaja, mis on olnud üks osa teie elutööst, saabki olla vaid tugev isiksus. Aga tegelikult: kuidas te tagasilööke nii laval kui ka elus talute?

Rääkides tagasilöökidest laval, pead sa aru andma, kus ja mis vigu sa tegid. Võib-olla oli valitud vale materjal. Ma ei räägi nõukaajast, kui pidi alati midagi ideelist repertuaaris olema. Estonia ajaloo on muidugi legendaarne 1956. aastal esietendunud **Kabalevski** ooper „Nikita Veršinin“, mida mängiti kolm korda pooltühjale saalile.

Kui üks mu suurtest eeskujudest, kelle juures ka stažeerisin, saksa ooperilavastaja **Walter Felsenstein** ütles, et ta teeb „Carmenit“ kuuendat

korda ja et nüüd viimaks tunnetab selle ooperi kõiki nüansse, siis mõtlesid paratamatult, et pärast esietendust silmade avanedes on mõtetu ennast kõigis patitudes süüdi mõista.

12 aastat tagasi saatsite viimsele teele oma kalli kaasa Reeda, kellega olite abielus 51 aastat. Olete sellest üle saanud?

Ega ühestki lahkunust, eriti kui nad on su elus olnud sedavõrd olulised, ei saa kunagi üle. Ma ei saa ka Georg Otsa või **Eri Klasi** kunagi unustada. Aga Reet kui kolme poja ema on iga päev meeles. Eriti nendel õhtutel, kui sa üksi kodus istud ja vanu fotosid vaatad. Samas, surm on elu paratamatu hetk. Eriti minu eas tuleb seda meeles pidada. Olen realist ja annan endale aru, et iga hetk võib juhtuda, et lahkun siit.

Kindlasti teie abikaasa surm on olnud teie elu üks valusamaid kaotusi, sest eelnev oli olnud ju peaaegu nagu muinasjutt: armastav abikaasa, kolm toredat poega ja Estonia teater kui teine kodu kõige paremas mõttes.

Olen sellele mõelnud ja olnud loojale kui elule selle eest väga tänulik. Ka selle eest, et miniad, kes järk-järgult meie perre tulid, meie perre sulandusid. Ülemöödunud aastal oli meil perekonna kokkutulek ja fotol on 25 inimest.

Uuesti pole te siiski abiellunud, kuigi te kõrval on nüüd vist juba aastaid tunnustatud naistearst, doktor **Juta Silma**?

Meie eas abiellumine mõjuks natuke koomilisena. Aga ka tema oli üksik ja keegi kõrvaltvaataja meid kokku viis. Et muidu jäämegi omapead kõndima. Nii hakkasimegi koos teatris käima ja siis ka reisidel. Alles eelmisel sügisel käisime Milanos vaatamas **Verdi** ooperit. Kui ma teda ühele sõbrale esimest korda tutvustasin, et Juta Silma, arst, vastas sõber, et väga meeldiv ja tore, et silmarst. Väike nali peab elus kogu aega kaasas käima.

Ta elab Meriväljal ja me käime teineteisel ka külas. Nii et ma ei nimetaks Jutat elukaaslaseks, vaid elamise kaaslaseks. Tore, nii tema kui minu pere on sellist suhet iga-aast aktsepteerinud.

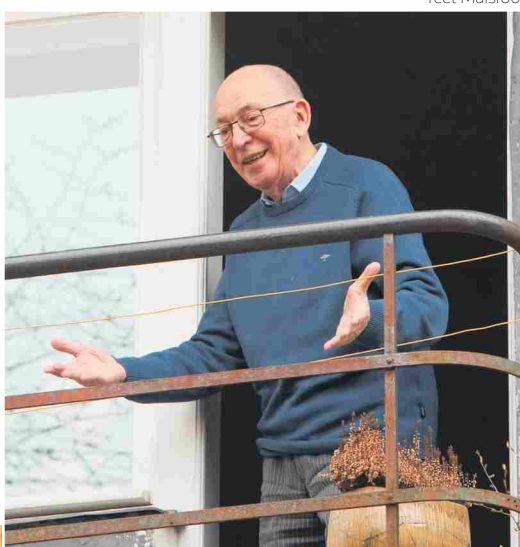
Aga kui õhtul siin suures korteris meel kipub kurvaks minema, on ta ka siis telefonikõne kaugusel?

Helistame igal õhtul, igal õhtul.

Teie eakaaslastega intervjuusid tehes olen tihi kuulnud minoorseid noote, et jah, olen küll elanud ilusa ja pika elu, aga sõbrad ja kolleegid on kõik juba kadunud ja ma tunnen ennast nii üksikuna.

Esiteks, mul elavad mõlemad pojad siinsamas tänaval üle tee. Kellele saab helistada ka siis, kui mul arvuti kinni jookseb ja ma neist kedagi appi kutsun. Uskumatu, mida tehnika meile kõike võimaldab. Kuid oma möödunud aastatele tagasi mõeldes olen eriliselt õnnelik, et mul on **Eduard Tubina**

Juubelihommikul laulsid estoonlased Arne Miku koduakna all tervituslaulu, õhtul toimus teatris pidulik vastuvõtt.



Teet Malsroos



„Ega ühestki lahkunust, eriti kui nad on su elus olnud sedavõrd olulised, ei saa kunagi üle. Ma ei saa ka Georg Otsa või Eri Klasi kunagi unustada. Aga Reet kui kolme poja ema on iga päev meeles. Eriti nendel õhtutel, kui sa üksi kodus istud ja vanu fotosid vaatad.“

Arne Mikk mõtleb 12 aastat tagasi surnud abikaasale siiani.

„Vahel tuleb ikka väike viski võtta. Mul oli Soomes üks hea tuttav, ooperifanaatik ja rikas lesk **Mirjam Helin**, kes korraldas Helsingis omanimelisi lauluvõistlusi. Ta oli 90aastane ja sale naine, kui ükskord ta käest küsisin, et **Mirjam**, kas sa tegeled võimlemisega. Ta vaatas ringi ja vastas: „Vahetevahel õhtul 50 grammi viskit, et veresooneid une ajal umbe ei läheks.““

paarkümmend käsitsi kirjutatud kirja, niisamuti Georg Otsa viimased haiglast saadetud kirjad. Need ei ole saadetud meiliga, vaid päriselt kirjutatud. Siinkohal tuleb meelde, et Ots oli minust küll 14 aastat vanem, aga kellega sina-kontakt väga loomulikult tekkis. Hoopis teist masti mees oli **Tiit Kuusik**, Otsast üheksa aastat vanem, prillidega härra professor, korüfee teatris, keda vaadati hoopis teise pilguga. 1972. aastal lavastasin **Puccini** kolmikooperi: „Mantel“, „Öde Angelica“ ja „Gianni Schicchi“, milles tegid kaasa nii Ots kui Kuusik. Pärast esietendust oli meil Piritas-Kosel väikene pidu, kus Kuusik korraga teatas, et Arne, nüüd hakkame „sina“ rääkima. Mille peale ma teatasin, et härra professor, mina seda veel ei suuda. Ja Kuusik leppis sellega. Aga 1985. aastal olime Stockholmis „Attila“ lõpuaplasi ajal koos Kuningliku Teatri laval, kui Kuusik korraga mu käest kinni võttis ja ütles, et nüüd sa pead küll hakkama mulle „sina“ ütleva.

Kui mitte teie, siis kelle käest veel küsida: Estonia juurdeehitus või uus ooperimaja?

Mul pole mõtet sellega pead vaevata. Minu eluajal ei ehitata valmis ei ühte ega teist, sest kahjuks ei suuda me siin riigis midagi ära otsustada. Samas kui näiteks Pariisis revolutsiooni hälli, kunagise Bastille' vangla peaaegu et kunagisele asukohale ehitati Opéra Bastille. Meil on Estonia taga maa all mingid müürijäänused, mida keegi pole näinud, ent neid ei tohi puutada.

Olen uue maja protsessile kaua kaasa elanud. Kohe pärast sõda, kui kesklinn oli puruks pommitatud, pidi uus teatrihoone kerkima praeguse välisministereiumi kohale. Järgmises aktsioonis oleks olnud praeguse rahvusraamatukogu alune plats. Edasi tuli juba hõlmikpuu.

Juurdeehituse pluss on loomulikult see, et töökohad ja garderoobid on olemas. Vajaja oleks vaid uus saal ehitada. Selle projekti start oli mõistagi totaalne ebaõnnestumine, kui lehes ilmus foto, kus Estonia külge oli kleebitud tohutu punane kuubik. Mis ajas rahva mässama.

Olete ikka kindel, et teie silmad uue maja sündi ei näe?

Täiesti kindel. Samas on Estonia olnud mulle piisavalt kaua toredaks koduks. Nii et võin rahuliku südamega siitilmast ära minna.

„Minu suhted hiidlastega on olnud alati suurepärased.“

Pea pool sajandit on Arne Miku suvekoduks olnud Hiiumaal Kõpu lähedal Kaasiku talu. Kui küsida, kas praamilt maha sõites võib ta igale hiidlasele vaadata silma kui õige saarlane, kas teda on omaks võetud, vastab Arne, et tahaks loota.

„Omal ajal nimetasid hiidlased Luidja lähedal ühte kruusatee kurvi linnameeste kurviks. Sest Kõpu suunast tulnud mandrimehed, adumata seda kurvi, sõitsid tihti teelt välja. Eks nimetuses „linnameeste kurv“ peitus ju teatud hinnang.“

Aga minu suhted hiidlastega on olnud alati suurepärased. Ja nad on tohutult abivalmid. Tahtsin koormat kruusa. „Ma toon sulle.“ Küsisin, mis see maksab. Teadsin, et põhiline taks oli pudel viina. „Ma olen karsklane.“ Äkki siis kolm rubla? „Olen seda raha ka varem näinud.“ Küsisin juba lootusetu häälega, et kuidas ma siis saan tasuda. „Sa ütlesid, et sulle on vaja, ja ma tõin.“

Kunagi palju hiljem, kui maja oli juba restaureeritud, sõitsin Kärklasse ühe keevitaja juurde, et ta teeks pliidile uue ääreraua. Mees ütleb, et on mu nägu küll televisiooninäinud, aga tal on lõunapaus. Mille peale ma kohe öllid välja võtsin. „No see on teine asi.“ Ühesõnaga, oluline polnud raha ega õlu, vaid seltskond.

Veel üks liigutav seik. See oli aastaid tagasi, kui kõige nooremal pojalt **Reinul** oli mumps, aga me pidime Hiiumaale sõitma. Hoidsin kõik autoaknad kinni, et ei tekiks tuuletõmbust, ning vaene poiss pidi nädal aega toas istuma. Ühel hommikul koputab aga üks külamees, sepp ja natuke viinamees ka, aknale: „Kuulsin, sul on poiss haige ega tohi õue minna, tõin talle akna alla ühe siili, et tal oleks lõbusam välja vaadata.“ Kujutad sa ette, üks mees toob kahe kilomeetri tagant su lapsele siili, et tal haigena igav poleks.“

Olete elult nii palju saanud ja samas endast ka palju andnud. Kas mõni tegu on jäänud ja jääbki tegemata?

Õnneks mitte. Poeg **Mardi** utsitamisel ilmus mullu raamat Estonia Seltsi ajaloost, mida kirjutasin mitu aastat. See oli just koroonaa ajal, kui Mart ütles, mis sa niisama istud, hakka kirjutama.

Kümme aasta tagasi andsime välja Estonia kaheköitelise juubelialbumi, aasta enne seda ilmus „Estonia tõusmine tuhasta“. Estonia on mulle nii lähedal olnud ning tegelikult on olnud puhas rõõm selle maja ajalugu raamatutesse kirjutada.

Seda olen küll otsustanud, et selle suve Saaremaa ooperipäevad jäävad korraldusliku poole pealt minn jaoks viimaseks.

Kirjutamise kõrval on veel üks vabatahtlikult võetud kohustus. Kõndida Kadriorus iga päev viis kilomeetrit. Ainult siis, kui taevast puhast rahet tuleb, jääb see vahele. Hommikul tavaliselt kolm, pärast lõunasööki kaks kilomeetrit. Ei saa ju jääda diivanile teleka ette lõsutama või hakata viina võtma.

Misasja?! Viina võtma?

Vahel tuleb ikka väike viski võtta. Mul oli Soomes üks hea tuttav, ooperifanaatik ja rikas lesk **Mirjam Helin**, kes korraldas Helsingis omanimelisi lauluvõistlusi. Ta oli 90aastane ja sale naine, kui ükskord ta käest küsisin, et **Mirjam**, kas sa tegeled võimlemisega. Ta vaatas ringi ja vastas: „Vahetevahel õhtul 50 grammi viskit, et veresooneid une ajal umbe ei läheks.“

Olete siis temast õppust võtnud?

Vahetevahel jah.

Teeme seda intervjuud esmaspäeval. Kolme päeva pärast, neljapäeval, tähistab Estonia teie 90. sünnipäeva teie ühe lemmikhelilooja **Verdi** ooperiga „**Jeanne d'Arc**“. Tänuks teie tekst on juba valmis kirjutatud?

Viimati 80 saades mõtlesin taas, et sa ei saa ju nendest numbritest sõltuvaks jääda. Aga eks tuttavad ja nii ka teater tuletavad seda meelde. Käisin tuttava juuksuri juures ja see ütles, et juubeli puhul pean ma väikese allahindluse tegema.

Aga et seda numbrit vältida, kirjutasin sünnipäevakutse peale, et varsti täitub mul XC sünnipäev. Mis puutub tänukõnemesse, siis kui kuskil tuli sõna võtta, ütles kadunud abikaasa ikka, et räägi lühidalt.



Erki Pärnaku